

АНОТАЦІЯ

Лизень Є. В. Миротворчі місії під час польсько-української війни 1918–1919 рр. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 «Історія та археологія». – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» МОН України, Івано-Франківськ, 2022. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» МОН України, Івано-Франківськ, 2022.

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню діяльності миротворчих місій під час польсько-української війни 1918–1919 рр. Ґрунтовно вивчено маловідомі аспекти діяльності різноманітних миротворчих місій у Східній Галичині та міжнародної комісії Луїса Боти в рамках Паризької Мирної Конференції (далі – ПМК). Проаналізовано основні геополітичні чинники, що впливали на формування політики Антанти щодо Польщі та Західно-Української Народної Республіки (далі – ЗУНР). Досліджено походження та діяльність основних дипломатичних місій щодо врегулювання польсько-українського військового конфлікту 1918–1919 рр.

Джерела для написання дисертації поділено на архівні, періодичні видання, мемуари і спогади зазначеного періоду. Проаналізовано неопубліковані та опубліковані архівні матеріали, які знаходяться в польських та українських архівних установах та тогочасну періодику, яка міститься в бібліотеках та архівах міст Києва, Львова, Івано-Франківська, Кракова та Перемишля. Розглянуто українську та зарубіжну наукову літературу та виокремлено п'ять основних груп історіографічних джерел. Зокрема, охарактеризовано зміст праць загального характеру, спеціалізованих досліджень, присвячених діяльності миротворчих місій, вивченню геополітичних інтересів Антанти у Галицькому регіоні та дипломатичних аспектів вирішення долі спірних польсько-українських територій.

Розкрито методологічний інструментарій дисертаційної роботи. Охарактеризовано загальнонаукові та спеціально-наукові методи дослідження,

принципи наукового пізнання, яких дотримувався дисертант при написанні наукової роботи.

Використовуючи науково-теоретичні методи пізнання, у роботі всесторонньо висвітлено ключові аспекти військово-дипломатичної політики Антанти щодо ЗУНР та Польщі. Зокрема, вдалося уточнити низку ключових фактів щодо перших військово-дипломатичних місій Антанти, вивчено політичні погляди членів цього блоку, їхнє ставлення до польсько-українського протистояння у Східній Галичині та уявлення про майбутнє спірних територій цього регіону.

У роботі стверджено, що вже після перших жертв польсько-українського протистояння у м. Львові, відбулись перші спроби примирення. Підкреслено, що намагаючись припинити кровопролиття, сторони конфлікту на протязі трьох тижнів боїв у місті проводили переговори щодо припинення військових дій. Коротко проаналізовано появу першої неофіційної місії Антанти на чолі з французьким поручником Анрі Віллемом та його вплив на хід переговорного процесу між поляками та українцями у м. Львові.

Вивчено роль перших офіційних військово-дипломатичних місій країн Антанти в справі врегулювання польсько-українського військового конфлікту. Означено позицію урядів ЗУНР та Польщі у справі оцінки визначення статусу Східної Галичини іноземними делегатами. Висвітлено зміст рекомендацій антантівських делегацій щодо унормування польсько-українського військового протистояння. Зокрема, детально проаналізовано діяльність першої офіційної місії на теренах Галичини під проводом англійського полковника Гаррі Вейда. Досліджено, що дана місія прибула до Галичини для з'ясування ситуації у краї, а також у справі встановлення польсько-українського перемир'я під егідою Антанти шляхом встановлення демаркаційної лінії між ворогуючими сторонами. Охарактеризовано вплив політики Франції, Великої Британії та США щодо Східної Галичини. Прослідковано політичні погляди представників цих держав та їхнє ставлення до польсько-українського військового протистояння у Галичині на початковій стадії конфлікту. Звернуто увагу на уявлення країн

Антанти про майбутнє спірних територій. Описано контакти представників уряду ЗУНР з урядовими колами держав-переможниць у Першій світовій війні.

Досліджено напрями діяльності місії на чолі з Жозефом Бартелемі. Уточнено часові рамки перебування двох окремих місій на початку 1919 р. у м. Львові, очолювані французьким генералом. З'ясовано, що зазначені місії відрізнялися між собою як кількісним складом та підпорядкуванням, так і завданнями і повноваженнями. Також встановлено, що ключовими завданнями першої місії Ж. Бартелемі було вивчення обставин єврейського погрому в листопаді 1918 р. у м. Львові, реального ступеня польсько-українського протистояння та можливостей військової допомоги Польщі урядом Франції. На противагу, головним завданням другої місії Ж. Бартелемі було якнайшвидше припинення бойових дій між ворогуючими сторонами, встановлення тимчасового перемир'я та демаркаційної лінії.

Розглянуто діяльність міжсоюзної комісії Луїса Боти в рамках ПМК в справі припинення польсько-українського конфлікту. Прослідковано хід засідань даної міжсоюзної комісії та ставлення окремих її членів до польської й української делегацій. Наголошено на тому, що міжсоюзна комісія Л. Боти працювала безпосередньо в ході діяльності ПМК. Хоча в українській історичній думці до теперішнього часу багато дослідників дотримуються помилкових тверджень, що начебто ця міжсоюзна комісія перебувала у м. Львові у травні 1919 р. з метою примирення Польщі та Західної Області Української Народної Республіки (далі – ЗОУНР). Встановлено, що комісія Л. Боти об'єктивно поставилась до вирішення військового протистояння та запропонувала досить прийнятний проєкт перемир'я польській та українській стороні, на який погодились останні. Проте відкинули поляки, які розраховували вирішити проблему тільки військовим шляхом з допомогою армії Ю. Галлера. Показано роль зазначеної комісії на остаточне рішення Ради Амбасадорів щодо долі Галицького регіону.

Охарактеризовано роботу миротворчої місії Української Народної Республіки (далі – УНР) під головуванням генерала Сергія Дельвіга. Вперше в українській історіографії прослідковано перебіг засідань між польською

делегацією під проводом Еугеніуша Родзевіча та українською на чолі з генералом С. Дельвігом, що проходили у Львові 7–16 червня 1919 р. Доведено, що сформована Директорією УНР місія на чолі з С. Дельвігом, повинна була визначити з польською стороною напрямок проходження демаркаційної лінії на польсько-українському фронті, а також провести переговори про тривалий мир та спільну боротьбу проти наступу більшовиків. Разом з тим, українська делегація мала обстоювати лінію Бартелемі, як демаркаційну. У випадку, коли цього не вдалося б досягти, С. Дельвіг повинен був домагатися утвердження лінії, що йшла б паралельно лінії пропонованій Ж. Бартелемі якомога менше на схід. Підкреслено, що в результаті зазначених переговорів була підписана контровесійна Умова припинення військових дій (далі – Умова), яка не була підтримана політичними та військовими керівниками ЗОУНР. Адже останні вважали, що будь-які домовленості з поляками ведуть до територіальних поступок УНР коштом Східної Галичини. Натомість для С. Петлюри Умова мала стати запорукою успіху у війні з більшовицькою Росією. Встановлено, що польська сторона пішла на підписання Умови з делегацією УНР під тиском небезпечної ситуації, що склалася в той час на Галицько-волинському фронті внаслідок розгортання Чортківської наступальної операції УГА. Саме ця обставина, примусила поляків підписати Умову з українцями з чітко визначеною демаркаційною лінією.

Наукова новизна отриманих результатів зумовлена сукупністю поставлених завдань та засобами їх розв'язання. У роботі *вперше*: здійснено комплексне дослідження діяльності миротворчих місій періоду польсько-української війни 1918–1919 рр; впорядковано часові рамки перебування і діяльності та систематизовано відомості про персональний склад місій Антанти під керівництвом французького генерала Ж. Бартелемі в Східній Галичині; здійснено аналіз ходу перемовин між місією УНР С. Дельвіга та польською делегацією на чолі з Е. Родзевічем у м. Львові. *Подальший розвиток отримали*: вивчення структури та складових діяльності перших місій Антанти щодо припинення польсько-українського військового конфлікту; дослідження діяльності місій під головуванням генерала Ж. Бартелемі; аналіз роботи комісії

Луїса Боти щодо питання врегулювання польсько-українського військового конфлікту 1918–1919 рр. *Доповнено й уточнено*: чинники, що впливали на політику щодо розмежування Східної Галичини; часові відтинки перебування першої місії Антанти під головування Ж. Бартелемі в Східній Галичині.

Матеріали дисертації можуть бути використані в різних сферах діяльності: науково-дослідницькій (під час написання фундаментальних праць з історії України), навчальній (для підготовки монографічних видань, праць, підручників, навчально-методичних посібників), а також дипломатичній (для запобігання чи врегулювання конфліктів, пошуків компромісів і взаємоприйнятних рішень, розширення і поглиблення міжнародного співробітництва). Практична цінність роботи визначається також доцільністю використання її результатів для виховання патріотизму в сучасних умовах України.

Ключові слова: Східна Галичина, місія, Ж. Бартелемі, Л. Бота, Паризька Мирна Конференція, С. Дельвіг, Е. Родзєвіч.

SUMMARY

Lyzen E. V. Peacekeeping missions during the Polish-Ukrainian war of 1918–1919. – Manuscript.

The dissertation for the degree of a Doctor of Philosophy (PhD) in the branch of knowledge 03 The humanities on a specialty 032 “History and archeology”. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2022. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2022.

The dissertation is devoted to a comprehensive research of activity of peacekeeping missions during the Polish-Ukrainian war of 1918–1919. Little-known aspects of the activities of various peacekeeping missions in Eastern Galicia and the international commission of Louis Botha in the lines of the Paris Peace Conference (hereinafter – PPC) were thoroughly studied. The main geopolitical factors that influenced the formation of the Entente’s politics towards Poland and the Western Ukrainian People’s Republic (hereinafter – WUPR) are analyzed. The origin and activity of the main diplomatic missions on the settlement of the Polish-Ukrainian military conflict of 1918–1919 are studied.

Sources for writing a dissertation are divided into archival, periodicals, memoirs and memories of this period. Unpublished and published archival materials in Polish and Ukrainian archival institutions and periodicals in libraries and archives of Kyiv, Lviv, Ivano-Frankivsk, Krakow and Przemysl are analyzed. Ukrainian and foreign scientific literature is considered and its five main groups of historiographical sources are singled out. In particular, the content of general works, specialized research on peacekeeping missions, studying of the geopolitical interests of the Entente in the Galician region and diplomatic aspects of resolving the disputed Polish-Ukrainian territories are described.

Methodological tools of the dissertation are revealed. The general scientific and special scientific research methods, the principles of scientific knowledge, which the dissertation adhered to when writing the scientific work, are characterized.

Using scientific and theoretical methods of cognition, the work comprehensively highlights key aspects of the Entente's military-diplomatic politics towards the WUPR and Poland. In particular, they managed to clarify a number of key facts about the first military-diplomatic missions of the Entente, studied the political views of members of the bloc, their attitude to the Polish-Ukrainian confrontation in Eastern Galicia and the future of disputed territories in the region.

The dissertation states, after the first victims of the Polish-Ukrainian confrontation in Lviv, the first attempts at reconciliation took place. It was emphasized that in an attempt to stop the bloodshed, the parties to the conflict held talks on ending hostilities during the three weeks of fighting in the city. Briefly analyzed the emergence of the first unofficial Entente mission led by French Lieutenant Henri Willem and its impact on the negotiation process between Poles and Ukrainians in Lviv.

It has been studied the role of the first official military-diplomatic missions of the Entente countries in resolving the Polish-Ukrainian military conflict. It's indicated the position of the governments of the Western Region of the Ukrainian People's Republic (hereinafter – WRUPR) and Poland in assessing the status of Eastern Galicia by foreign delegates. The content of the recommendations of the Entente delegations on the standardization of the Polish-Ukrainian military confrontation is highlighted. In particular, the activities of the first official mission in Galicia under the leadership of

British Colonel Harry Wade were analyzed in detail. It has been investigated, the mission has arrived to Galicia to clarify the situation in the region, as well as to establish a Polish-Ukrainian truce under the auspices of the Entente by establishing a demarcation line between the warring parties. The influence of the politics of France, Great Britain and the USA on Eastern Galicia is described. The political views of the representatives of these states and their attitude to the Polish-Ukrainian military confrontation in Galicia at the initial stage of the conflict are traced. The attention is drawn to the ideas of the Entente countries about the future of the disputed territories. The contacts of the representatives of the WRUPR government with the governmental circles of the victorious states in the First World War are described.

The activities of the missions headed by Joseph Barthelemy have been studied. It has been clarified the time lines of the stay of two separate missions at the beginning of 1919 in Lviv, headed by a French general. It was found that these missions differed in both quantitative composition and subordination, as well as tasks and powers. It was also established that the key tasks of J. Barthelemy's first mission were to study the circumstances of the Jewish pogrom in November 1918 in Lviv, the real degree of Polish-Ukrainian confrontation and the possibilities of military assistance to Poland by the French government. In contrast, the main task of Barthelemy's second mission was to end hostilities between the warring parties as soon as possible, to establish a temporary truce and a demarcation line. The activities of the inter-union commission of Louis Botha within the framework of the PPC in the field of ending the Polish-Ukrainian conflict are considered. The course of the meetings of this inter-union commission and the attitude of some of its members to the Polish and Ukrainian delegations are traced. It is emphasized, the inter-union commission of L. Boty worked directly in the course of PPC activity. Although in Ukrainian historical thought to this day, many researchers hold the erroneous assertion that this inter-union commission was in Lviv in May 1919 to reconcile Poland and the WRUPR.

It has been established that L. Botha's commission was objective in resolving the military confrontation and has been proposed a rather acceptable armistice project to the Polish and Ukrainian sides, to which the latter agreed. However, the Poles rejected, who hoped to solve the problem only by military means with the help of

J. Haller's army. The role of this commission in the final decision of the Council of Ambassadors to the fate of the Galician region is shown.

The work of the Ukrainian People's Republic (hereinafter – UPR) peacekeeping mission headed by General Serhiy Delvig is described. For the first time in Ukrainian historiography, the meetings between the Polish delegation led by Eugeniusz Rodzewicz and the Ukrainian delegation headed by General S. Delwig, which took place in Lviv on June 7–16, 1919, are traced. It was proved that the mission formed by the Directory of the UPR, headed by S. Delvig, had to determine with the Polish side the direction of the demarcation line on the Polish-Ukrainian front, as well as to negotiate lasting peace and joint struggle against the Bolshevik offensive. At the same time, the Ukrainian delegation had to defend the Barthelemy line as a demarcation line. In the case that this could not be achieved, S. Delvig had to seek the establishment of a line that would run parallel to the line proposed by J. Barthelemy as little as possible to the East. It was emphasized, as a result of these negotiations a controversial Condition for the cessation of hostilities (hereinafter – Condition) was signed, which was not supported by the political and military leaders of the WRUPR. The latter considered, any agreements with the Poles led to territorial concessions of the UPR at the expense of Eastern Galicia. Instead, for S. Petliura, the Condition had to become the key to success in the war with Bolshevik Russia. It has been established that the Polish side signed an Condition with the UPR delegation under the pressure of the dangerous situation that prevailed at the time on the Galician-Volyn front as a result of the deployment of the Chortkiv offensive operation of UGA (Ukrainian Galician Army). It was this circumstance that forced the Poles to sign an Condition with the Ukrainians with a clearly defined demarcation line.

The scientific novelty of the obtained results is due to the set of tasks and means of solving them. For *the first time* in the work it was done: a comprehensive research of the activities of peacekeeping missions during the Polish-Ukrainian war of 1918–1919; the time lines of stay and activities was streamlined and information on the personnel of the Entente missions under the leadership of French General J. Barthelemy in Eastern Galicia was systematized; the course of negotiations between the mission of the UPR S. Delvig and the Polish delegation headed by E. Rodzevich in

Lviv was analyzed. *Further development* was given to: study of the structure and components of the activities of the first Entente missions to end the Polish-Ukrainian military conflict; research of the activities of missions led by General J. Barthelemy; analysis of the L. Botha's work Commission on the settlement of the Polish-Ukrainian military conflict of 1918–1919. *It's complemented and clarified*: factors influencing the politics of delimitation of Eastern Galicia; time periods of the stay of the first Entente mission under the chairmanship of J. Barthelemy in Eastern Galicia.

The dissertation materials can be used in various fields of activity: research (when writing fundamental works on the history of Ukraine), educational (for the preparation of monographs, works, textbooks, teaching aids), and diplomatic (to prevent or resolve conflicts, search for compromises and mutually acceptable solutions, expansion and deepening of international cooperation). The practical value of the work is also determined by the expediency of using its results for the education of patriotism in the modern conditions of Ukraine.

Key words: Eastern Galicia, mission, J. Barthelemy, L. Botha, Paris Peace Conference, S. Delvig, E. Rodzevich.

СПИСОК ПРАЦЬ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Lyzen Y. «Polsko-ukraińska konfrontacja podczas polsko-ukraińskiej wojny 1918–1919». «PNAP. Scientific Journal of Polonia University *Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej*», Częstochowa, 2020, 43 (2020) nr 6. P. 94–106.

2. Лизень Є. Місія С. Дельвіга та Умова припинення військових дій із Польщею. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2020. Том 31 (70) № 3. С. 153–161.

3. Лизень Є. Перша місія Антанти під керівництвом Ж. Бартелемі (25 січня – 11 лютого 1919 р.). *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. 2020. Вип. 2 (43). С. 130–137.

4.Лизень Є. Вплив миротворчих місій Антанти на перебіг польсько-української війни (листопад–червень 1918–1919 рр.). *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис*. 2020. Ч. 22. С. 57–62.

5.Лизень Є. Перша військово-дипломатична місія Г. Вейда під егідою Антанти у Східній Галичині (січень 1919 року). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. 2019. Том 30 (69) № 4. С. 128–131.

6.Лизень Є. Діяльність миротворчої місії Ж. Бартелемі в працях М. Лозинського (англ. мовою). *Матеріали Міжнародної наукової конференції до 100-річчя утворення Західно-Української Народної Республіки. Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. 2019. Ч. 32. С. 226–232.

7.Лизень Є. Військово-дипломатичні місії країн Антанти на першому етапі польсько-української війни 1918–1919 рр. *Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. 2018. Ч. 31. 194–202.

8.Лизень Є. Дипломатична діяльність уряду ЗОУНР під час перебування в Станиславові (січень – травень 1919 р.). *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Станиславів і Станиславівщина в 1918–1923 рр. Політика – Військо – Господарство – Адміністрація» / упоряд. М. Кардас, А. Останек, П. Семкув. Том 1. Варшава – Івано-Франківськ*. 2018. С. 30–37.

9.Лизень Є. Місія С. Дельвіга: зрада чи політичний розрахунок уряду Директорії. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Україна. Європа. Світ. Історія та сучасність»*. Київ: Гельветика, 2018. С. 49–54.

10.Лизень Є. Діяльність міжсоюзної комісії Л. Боти в питанні встановлення перемир'я між Польщею і ЗОУНР квітень-травень 1919 р. *International scientific and practical conference «Key issues of social sciences: prospects for the development of Ukraine and EU countries»*. Бая-Маре (Румунія): Baltija Publishing, 2019. С. 74–77.

11.Лизень Є. Специфіка діяльності першої миротворчої місії під керівництвом Жозефа Бартелемі в Східній Галичині (24 січня – 11 лютого 1919 р.). *International scientific and practical conference «Social sciences: history,*

modernity, the future, EU experience». Влоцлавек (Польща): Baltija Publishing, 2019. С. 68–72.

12.Лизень Є. Питання Східної Галичини в справі відновлення польської державності 1918–1923 рр. *Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2019. Вип. 23. Том 2. С. 12–20.

13.Лизень Є. Питання Східної Галичини на Паризькій мирній конференції 1919 р. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 143 (№4). Ч. 1. Історичні науки. С. 82–88.

14.Лизень Є. Польща в стратегічних планах Антанти та країн Центрального блоку 1916–1918 рр. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Історія. Філософія. Політологія*. 2019. Вип. 18. С. 25–29.

15.Лизень Є. До питання польсько-українського примирення під час Львівських боїв 1–22 листопада 1918 р. *Матеріали Міжнародної наукової конференції Станиславів та Станиславівщина як простір міжнародної співпраці в 100-річчя союзу Пілсудський-Петлюра*. Warszawa – Iwano-Frankiwnsk 2020. Т. 1. С. 17–33.